

Medycyna niekonwencjonalna wśród osób leczących się z powodu niepłodności

Complementary and alternative medicine among infertile couples

Cezary Grygoruk, Grzegorz Mrugacz, Mirosław Grusza

Centrum Położniczo-Ginekologiczne „Bocian” w Białymstoku

AUTOR DO KORESPONDENCJI:

Cezary Grygoruk

Centrum Ginekologiczno-Położnicze „Bocian”

ul. Akademicka 23

15-267 Białystok

tel. 85 7447700

e-mail: cezary.grygoruk@gmail.com

STRESZCZENIE

Medycyna niekonwencjonalna wśród osób leczących się z powodu niepłodności

Cel pracy. Niepłodność stanowi coraz większy problem społeczny. Szacuje się, że problem ten dotyczy 12-15% populacji w wieku reprodukcyjnym. W chwili obecnej niewiele jest danych, dotyczących rozpowszechnienia stosowania medycyny alternatywnej wśród niepłodnych par. Z tego też względu zdecydowano się na przeprowadzenie badań, mających na celu określenie częstości wykorzystania medycyny niekonwencjonalnej przez pary małżeńskie w trakcie leczenia niepłodności.

Materiał i metody. Dobrowolne i anonimowe badania ankietowe (autorski kwestionariusz) przeprowadzono od 06.2011 do 06.2012 w centrum ginekologiczno-położniczym. Badaniami objęto grupę 300 par małżeńskich, leczących się z powodu niepłodności małżeńskiej.

Wyniki badań. Spośród 600 ankietowanych pacjentów 216 osób skorzystało z leczenia medycyną alternatywną, w celu zwiększenia szans na uzyskanie ciąży. Najbardziej popularne metody medycyny niekonwencjonalnej stosowane przez pacjentów starających się o uzyskanie ciąży to: ziołolecznictwo, homeopatia oraz akupunktura.

Wnioski. Medycyna niekonwencjonalna jest stosunkowo często wykorzystywana przez pacjentów w trakcie leczenia niepłodności. W dalszym ciągu istnieje potrzeba przeprowadzenia szeroko zakrojonych badań nad wykorzystaniem medycyny alternatywnej w leczeniu niepłodności, w celu dokładniejszego zbadania skali tego zjawiska.

Słowa kluczowe: medycyna alternatywna, medycyna niekonwencjonalna, niepłodność

ABSTRACT

Complementary and alternative medicine among infertile couples

Aim. Infertility is a growing social problem. It is estimated, that approximately 12-15% of people in reproductive age are suffering from infertility. On the other hand, there is little data on the prevalence of use of complementary and alternative medicine among infertile couples. Therefore, it was decided to conduct a study to determine the frequency of using alternative and complementary medicine by infertile couples.

Material and methods. Voluntary and anonymous survey (authors' questionnaire) was conducted between 06.2011 and 06.2012. The study involved 300 couples treated for infertility.

Results. Altogether 216 out of 600 patients applied complementary and alternative medicine during infertility treatment. Herbal medicine, homeopathy and acupuncture were most frequently applied by the studied group of patients.

Conclusions. The results of the present study indicated that patients had relatively often used the alternative medicine during infertility treatment. On the other hand, there is still a need to conduct extensive study on the usage of complementary and alternative medicine among infertile couples.

Key words: alternative medicine, complementary medicine, infertility

WPROWADZENIE

Medycyna alternatywna, w przeciwieństwie do medycyny konwencjonalnej, jest systemem leczenia opartym na elementach tradycji ludowej, wierzeniach czy też rytuałach. Odwołuje się ona między innymi do tradycji ziołolecznictwa, terapii naturalnej, bioenergoterapii, homeopatii czy akupunktury. Medycyna niekonwencjonalna wykorzystuje także lecznicze oddziaływanie natury, kolorów oraz estetyczne walory krajobrazu. Często korzysta również z oddziaływań o charakterze sugestywnym, m.in. hipnozy. Według Światowej Organizacji Zdrowia blisko trzy czwarte populacji świata stosuje medycynę niekonwencjonalną w celach leczniczych [1-4]. Medycyna alternatywna jest szeroko rozpowszechniona zarówno w krajach wysoko rozwiniętych, jak i rozwijających się. W samych Stanach Zjednoczonych Ameryki szacuje się, że tylko w 2007 roku terapeuci, zajmujący się medycyną niekonwencjonalną, udzielili blisko 354 milionów porad [5]. krajach rozwijających się, ze względu na uwarunkowania kulturowe i religijne, rozpowszechnienie medycyny alternatywnej może być jeszcze większe. Sprzyjać temu zjawisku może także niezadowolenie z wyników leczenia metodami konwencjonalnymi oraz powszechna opinia o nieszkodliwości i naturalnym pochodzeniu technik medycyny alternatywnej [6-8].

Niepłodność definiuje się jako brak ciąży, pomimo rocznego okresu regularnego współżycia w celach prokreacyjnych. Szacuje się, że problem ten dotyczy 12–15% populacji w wieku reprodukcyjnym, co stanowi około 80 milionów par na świecie. Z tego też względu Światowa Organizacja Zdrowia uznaje niezamierzoną bezdzietność za chorobę społeczną. Wraz ze zrozumieniem uwarunkowań biologicznych rozrodu człowieka oraz postępem technologicznym wprowadzono wiele sposobów postępowania terapeutycznego. Pomimo szybkiego rozwoju technik wspomaganego rozrodu wyniki leczenia pozostają nadal niesatysfakcjonujące. Wobec czego, wiele par starających się o uzyskanie ciąży skłania się ku medycynie niekonwencjonalnej. W chwili obecnej, niewiele jest danych dotyczących rozpowszechnienia stosowania medycyny alternatywnej wśród niepłodnych par [9]. Z tego też względu zdecydowano się na przeprowadzenie badań, mających na celu określenie częstości wykorzystania medycyny niekonwencjonalnej przez pary małżeńskie w trakcie leczenia niepłodności.

CEL PRACY

Celem pracy była analiza rodzaju i częstości stosowania metod medycyny alternatywnej wśród pacjentów leczących się z powodu niepłodności.

MATERIAŁ I METODY

Materiał

Badaniami objęto grupę 300 par małżeńskich leczących się z powodu niepłodności małżeńskiej w Klinice Leczenia Niepłodności, Ginekologii i Położnictwa „Bocian” w okresie od 06.2011 do 06.2012. Wszyscy pacjenci uczestniczący w badaniach byli obywatelami Polski.

Metody badań

W badaniach wykorzystano samodzielnie zredagowany kwestionariusz ankiety. Udział w badaniach był dobrowolny. Ankieta była anonimowa, przekazywana osobiście pacjentom leczącym się w centrum i wyrażającym ustną zgodę na udział w badaniach ankietowych. Kwestionariusz zawierał 20 pytań, w tym 5 zamkniętych i 15 półotwartych jedno lub wielokrotnego wyboru).

Analiza statystyczna

Wyniki badań opracowano statystycznie przy wykorzystaniu elementów statystyki opisowej, testu t-Studenta lub testu Mann-Withney (w zależności od rozkładu zmiennej) oraz testu dla wskaźników struktury. Za poziom istotności statystycznej przyjęto $p < 0,05$.

WYNIKI BADAŃ

Średni wiek kobiet uczestniczących w badaniu wynosił 31 lat, a mężczyzn 34 lata; $p > 0,05$. Średni okres niepłodności pacjentów uczestniczących w badaniach wynosił 3,3 roku. Wykształcenie wyższe posiadało 68% kobiet i 49% mężczyzn, natomiast wykształcenie średnie 32% kobiet i 50% mężczyzn. Szczegółowe dane dotyczące pacjentów przedstawiono w tabeli 1.

Tab. 1. Charakterystyka badanej grupy pacjentów.

	Kobiety	Mężczyźni	
Średni wiek [lata] (SD)	31 (1,4)	34 (2)	$p < 0,05$
Okres niepłodności (lata)	3,3	3,3	$p > 0,05$
Wykształcenie (%)			
średnie	32	51	$p < 0,05$
wyższe	68	49	$p < 0,05$

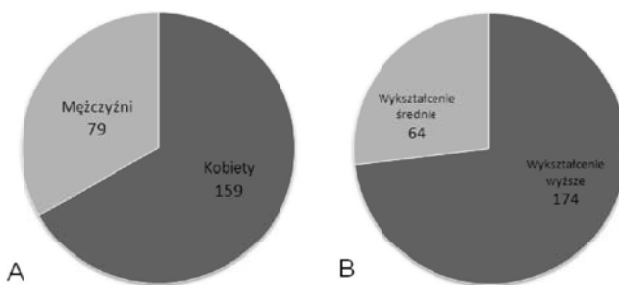
Spośród 600 ankietowanych pacjentów 216 osób skończyło z leczenia medycyną alternatywną, w celu zwiększenia szans na uzyskanie ciąży. Wśród najczęściej stosowanych metod medycyny niekonwencjonalnej znajdowały się: ziołolecznictwo (leczenie ziołami, fitoterapia) – 92 przypadki, homeopatia (leczenie rozcieńczonymi substancjami pochodzenia roślinnego lub mineralnego) – 50 przypadków, akupunktura (leczenie igłami wbijanymi w określone miejsca na ciele) – 39 przypadków, bioenergoterapia (leczenie bioenergią) – 22 przypadki, akupresura (leczenie uciskiem określonych miejsc ciała) – 15 przypadków, chiropraktyka (leczenie poprzez manipulację kręgosłupem) – 9 przypadków, hipnoterapia (leczenie hipnozą) – 5 przypadków, apiterapia (leczenie produktami pszczelimi) – 4 przypadki, aromaterapia (leczenie zapachami) – 4 przypadki. Szczegółowe dane dotyczące wykorzystania poszczególnych rodzajów medycyny alternatywnej przedstawiono w tabeli 2.

Ogółem odnotowano 238 przypadków wykorzystania medycyny alternatywnej w trakcie leczenia niepłodności małżeńskiej. Z przeprowadzonych badań wynika, że kobiety częściej niż mężczyźni sięgały po medycynę alternatywną, 159 względem 79 przypadków; $p < 0,05$. Interesujące, że osoby z wyższym wykształceniem stosowały częściej medycynę niekonwencjonalną, 174 przypadki, niż osoby ze średnim wykształceniem, 64 przypadki; $p < 0,05$. Grafi-

czne przedstawienie powyższych danych zamieszczono na rycinie 1.

■ Tab. 2. Metody leczenia medycyną niekonwencjonalną wśród pacjentów leczących się z powodu niepłodności.

Metody leczenia	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Ziołolecznictwo	54	38	92
Homeopatia	38	12	50
Akupunktura	29	10	39
Bioenergoterapia	12	10	22
Akupresura	12	3	15
Chiropraktyka	7	2	9
Hipnoterapia	4	1	5
Apiterapia	2	2	4
Aromaterapia	1	1	2



■ Ryc. 1. Wykorzystania medycyny alternatywnej w trakcie leczenia niepłodności małżeńskiej w zależności od płci (A) i wykształcenia (B)

DYSKUSJA

Niepłodność stanowi coraz większy problem społeczny. Pomimo intensywnego rozwoju technik wspomagane go rozrodu i wprowadzaniu do klinik coraz to nowszych metod diagnostyki i terapii nie wszystkim pacjentom starającym się o uzyskanie ciąży udaje się pomóc. Z drugiej strony wysokie koszty leczenia niepłodności, przy pomocy medycyny konwencjonalnej, skłaniają pacjentów do poszukiwania alternatywnych metod.

Wyniki przeprowadzonego badania pokazały, że 36% ankietowanych osób korzystało z medycyny alternatywnej w trakcie leczenia niepłodności. Podobne wyniki uzyskano w badaniach przeprowadzonych w Kalifornii, w Stanach Zjednoczonych Ameryki. W prezentowanym materiale przez Smith i wsp. było ich blisko 29% [9]. Znacznie większy odsetek pacjentów, sięgający 66%, odnotowano w podobnych badaniach przeprowadzonych w Australii [10]. Najwyższy jednak, wynoszący 82%, odnotowano w badaniach przeprowadzonych w Turcji [11]. Różnice w odsetku pacjentów stosujących metody medycyny niekonwencjonalnej, pomiędzy poszczególnymi krajami, mogą wynikać z odmienności kulturowych i ekonomicznych społeczeństw. Uboższe społeczeństwa mogą traktować medycynę alternatywną jako tańszą, a przez to bardziej dostępną, formę leczenia w porównaniu z metodami oferowanymi przez medycynę konwencjonalną [12].

Określenie skuteczności terapii niepłodności metodami medycyny alternatywnej jest dość trudne. Dostępne dane naukowe są sprzeczne w tej kwestii. W dostępnym

piśmiennictwie można znaleźć badania, które potwierdzają skuteczność medycyny alternatywnej w leczeniu niepłodności, jak też badania wskazujące na jej szkodliwość, czy też na brak jakiegokolwiek wpływu na wyniki leczenia [13-15]. Pomimo sprzecznych danych na temat efektów działania medycyny niekonwencjonalnej w leczeniu niepłodności, wydaje się, że może ona korzystnie wpływać na łagodzenie problemów natury psychologicznej, towarzyszącej problemowi niepłodności.

Z przeprowadzonego badania wynika, że pacjenci spośród wszystkich dostępnych metod leczenia medycyną alternatywną najczęściej korzystali z ziołolecznictwa. Podobne wyniki uzyskano także w badaniach przeprowadzonych w Turcji i Stanach Zjednoczonych Ameryki [9, 11]. Popularność stosowania fitoterapii, może wynikać z dość powszechnego przekonania, że zioła są produktami bezpiecznymi, pochodzącymi ze źródeł naturalnych, a więc są nieszkodliwe dla organizmu [8, 15]. Należy jednak mieć na uwadze, że zioła oraz wytworzone z nich preparaty mogą działać toksycznie na narządy oraz posiadać karcynogenne właściwości [16].

Wyniki przeprowadzonego badania wskazały na to, że osoby z wyższym wykształceniem częściej sięgały po alternatywne, do medycyny konwencjonalnej, metody leczenia. Wynikać to może z faktu wyższego statusu socjoekonomicznego, dostępności lub też większej otwartości na alternatywne terapie. Interesujące, że mężczyźni dwukrotnie rzadziej niż kobiety byli skłonni do stosowania niekonwencjonalnych metod leczenia. Wyjaśnieniem tej obserwacji może być skomplikowana patogeneza męskiej niepłodności, znaczne trudności terapeutyczne (obarczone wysokim ryzykiem niepowodzenia) oraz łatwość weryfikacji skutków zastosowanej terapii.

Podsumowując, należy zaznaczyć, że w dalszym ciągu istnieje potrzeba przeprowadzenia szeroko zakrojonych badań nad wykorzystaniem medycyny alternatywnej w leczeniu niepłodności, w celu dokładniejszego określenia skali tego zjawiska.

WNIOSKI

1. Medycyna niekonwencjonalna jest stosowana przez blisko co trzecią osobę leczącą się z powodu niepłodności.
2. Najbardziej popularne metody medycyny niekonwencjonalnej stosowane przez pacjentów starających się o uzyskanie ciąży to: ziołolecznictwo, homeopatia oraz akupunktura.
3. Medycyna alternatywna jest częściej stosowana przez kobiety niż mężczyzn.
4. Osoby z wyższym wykształceniem częściej niż inne sięgają po metody medycyny alternatywnej w trakcie leczenia niepłodności małżeńskiej.

PIŚMIENNICTWO

1. Hanssen B, Grimsaard S, Launso L et al. Use of complementary and alternative medicine in the Scandinavian countries. *Scand J Prim Health Care* 2005; 23: 57-62.
2. Joos S, Musselmann B, Miksch A et al. The role of complementary and alternative medicine (CAM) in Germany - a focus group study of GPs. *BMC Health Serv Res* 2008; 8: 127.
3. McFarland B, Bigelow D, Zani B et al. Complementary and alternative medicine use in Canada and the United States. *Am J Public Health* 2002; 92: 1616-1618.

Medycyna niekonwencjonalna wśród osób leczących się z powodu niepłodności

4. Upchurch DM, Chyu L. Use of complementary and alternative medicine among American women. *Womens Health Issues* 2005; 15: 5-13.
5. Nahin RL, Barnes PM, Stussman BJ et al. Costs of complementary and alternative medicine (CAM) and frequency of visits to CAM practitioners: United States, 2007. *Natl Health Stat Report* 2009; 1-14.
6. Artus M, Croft P, Lewis M. The use of CAM and conventional treatments among primary care consultants with chronic musculoskeletal pain. *BMC Fam Pract* 2007; 8: 26.
7. Gratus C, Damery S, Wilson S et al. The use of herbal medicines by people with cancer in the UK: a systematic review of the literature. *QJM* 2009; 102: 831-842.
8. Vickers KA, Jolly KB, Greenfield SM. Herbal medicine: women's views, knowledge and interaction with doctors: a qualitative study. *BMC Complement Altern Med* 2006; 6: 40.
9. Smith JF, Eisenberg ML, Millstein SG et al. The use of complementary and alternative fertility treatment in couples seeking fertility care: data from a prospective cohort in the United States. *Fertil Steril* 2010; 93: 2169-2174.
10. Stankiewicz M, Smith C, Alvino H et al. The use of complementary medicine and therapies by patients attending a reproductive medicine unit in South Australia: a prospective survey. *Aust N Z J Obstet Gynaecol* 2007; 47: 145-149.
11. Edirne T, Arica SG, Gucuk S et al. Use of complementary and alternative medicines by a sample of Turkish women for infertility enhancement: a descriptive study. *BMC Complement Altern Med* 2010; 10: 11.
12. Gerhard I, Wallis E. Individualized homeopathic therapy for male infertility. *Homeopathy* 2002; 91: 133-144.
13. El-Toukhy T, Sunkara SK, Khairy M et al. A systematic review and meta-analysis of acupuncture in in vitro fertilisation. *BJOG* 2008; 115: 1203-1213.
14. Manheimer E, Zhang G, Udoff L et al. Effects of acupuncture on rates of pregnancy and live birth among women undergoing in vitro fertilisation: systematic review and meta-analysis. *BMJ* 2008; 336: 545-549.
15. So EW, Ng EH, Wong YY et al. A randomized double blind comparison of real and placebo acupuncture in IVF treatment. *Hum Reprod* 2009; 24: 341-348.
16. Reilly D, Taylor MA, Beattie NG et al. Is evidence for homeopathy reproducible? *Lancet* 1994; 344: 1601-1606.

Praca przyjęta do druku: 28.02.2013

Praca zaakceptowana do druku: 24.05.2013